

З метою інформаційного забезпечення гуманітарних організацій з березня 2022 року Ініціатива REACH проводить щомісячне дослідження «Моніторинг гуманітарної ситуації» (МГС) по всій території України, що охоплює: (i) доступні або підконтрольні Уряду України території, у тому числі території, які постраждали внаслідок конфлікту¹, території, що приймають ВПО², та нещодавно звільнені території³, а також (ii) важкодоступні райони, у тому числі невідконтрольні Уряду України території⁴ та/або території збройного конфлікту⁵, і території, що постраждали внаслідок конфлікту, де відсутній телефонний зв'язок⁶.

Метою шостого раунду МГС є інформаційна підтримка процесів прийняття стратегічних рішень відповідно до графіку Плану гуманітарного реагування, а також надання гуманітарним організаціям більш якісного аналізу про те, як змінювалися з часом гуманітарні потреби, та орієнтовної інформації щодо районів, де було зафіксовано вищий рівень потреб або проблеми з доступом до послуг.

Збір даних для шостого раунду проводився з 5 по 16 вересня за методологією «Обізнаність із ситуацією в населеному пункті» у міських та сільських населених пунктах на невідконтрольних Уряду України територіях. Дана інформаційна записка містить орієнтовні ключові висновки щодо досліджених населених пунктів Херсонської області. 92 населені пункти було досліджено шляхом проведення 194 інтерв'ю з ключовими інформантами (КІ)⁷. 39 з цих населених пунктів розташовані на правому (західному) березі р. Дніпро (у вересні на час збору даних ці населені пункти визначалися як ті, що знаходилися на невідконтрольній Уряду України території, але станом на листопад вважаються нещодавно звільненими територіями), а 53 населені пункти – на лівому або східному березі (визначені як невідконтрольні Уряду України території). Ця інформаційна записка присвячена 39 населеним пунктам на нещодавно звільнених територіях на захід від р. Дніпро з метою інформування та підтримки програмних та оперативних заходів реагування в цих районах.

Наведені висновки слід розглядати як такі, що дають орієнтовне уявлення про ситуацію у досліджених населених пунктах станом на вересень 2022 року. Незважаючи на те, що нещодавно виведення російських військ з районів на правому березі р. Дніпро призвело до змін у гуманітарній ситуації, метою цього звіту є надання партнерам, які наразі планують заходи реагування, корисної інформації щодо ситуації у цих районах до їх звільнення.

Інтерпретація висновків

У Плані агрегування даних для шостого раунду було використано усереднений підхід до агрегування відповідей населених пунктів з використанням шкали інтенсивності у питаннях з одним варіантом відповіді. Всі відповіді КІ з одних і тих самих населених пунктів узагальнюються, що дозволяє отримати одну точку даних по кожній змінній по кожному населеному пункту. Результати подаються на рівні населеного пункту та/або області. У випадку питань з кількома варіантами відповідей застосовується правило відбору всіх відповідей, які були надані/ процитовані принаймні одним респондентом, якщо кількість респондентів була менше 5 осіб, або двома з 5 та більше респондентів.

Дані, наведені у цій інформаційній записці, представляють відсоток населених пунктів (міст або сіл), щодо яких КІ дали конкретну відповідь на питання дослідження. Ці статистичні дані не можуть бути екстрапольовані на частку (%) населення, і тому мають розглядатися як орієнтовні, а не репрезентативні. Враховуючи невеликий та нерепрезентативний характер вибірки, дані результати дають лише приблизне уявлення про ситуацію в досліджених регіонах.

Крім того, враховуючи, що КІ обиралися на основі їхньої відповідності критеріям відбору, мінімальна кількість КІ на населений пункт не встановлювалася. Тому висновки щодо окремих населених пунктів слід трактувати з обережністю, оскільки вони є орієнтовними.

Ключові тези

- За даними КІ, на період збору даних у вересні загальна гуманітарна ситуація у населених пунктах, розташованих поблизу лінії зіткнення (правий берег Дніпра), була більш складною, з вищим рівнем вираженості потреб та перешкод у доступі до основних послуг, порівняно із ситуацією у населених пунктах на лівому березі.
- Найгірші рівні загальних гуманітарних потреб було зафіксовано у населених пунктах, розташованих ближче до попередньої лінії зіткнення, а саме: Давидовому Броді, Малій Олександрівці, Новодмитрівці, Старосіллі, Високопіллі, Потьомкиному, Орловому, Мироліувці, Петрівці.
- У більшості населених пунктів КІ повідомили про погіршення гуманітарної ситуації протягом місяця перед збором даних у вересні.
- Під час збору даних у вересні 2022 року у багатьох населених пунктах КІ вже вказували на серйозні перебої у постачанні основних комунальних послуг, таких як вода, газ та електроенергія. Ймовірно, що ситуація ще більше погіршилася після нових випадків пошкодження критичної інфраструктури до або під час виведення російських військ.
- Відсутність доступу до коштів ще більш ускладнив доступ до таких основних послуг, як забезпечення продуктами харчування, непродовольчими товарами (НПТ), медичні послуги та опалення, оскільки КІ вважали відсутність коштів та високі ціни основними перешкодами у доступі до цих послуг.

Карта 1: Географічне охоплення дослідження на нещодавно звільнених територіях Херсонської області

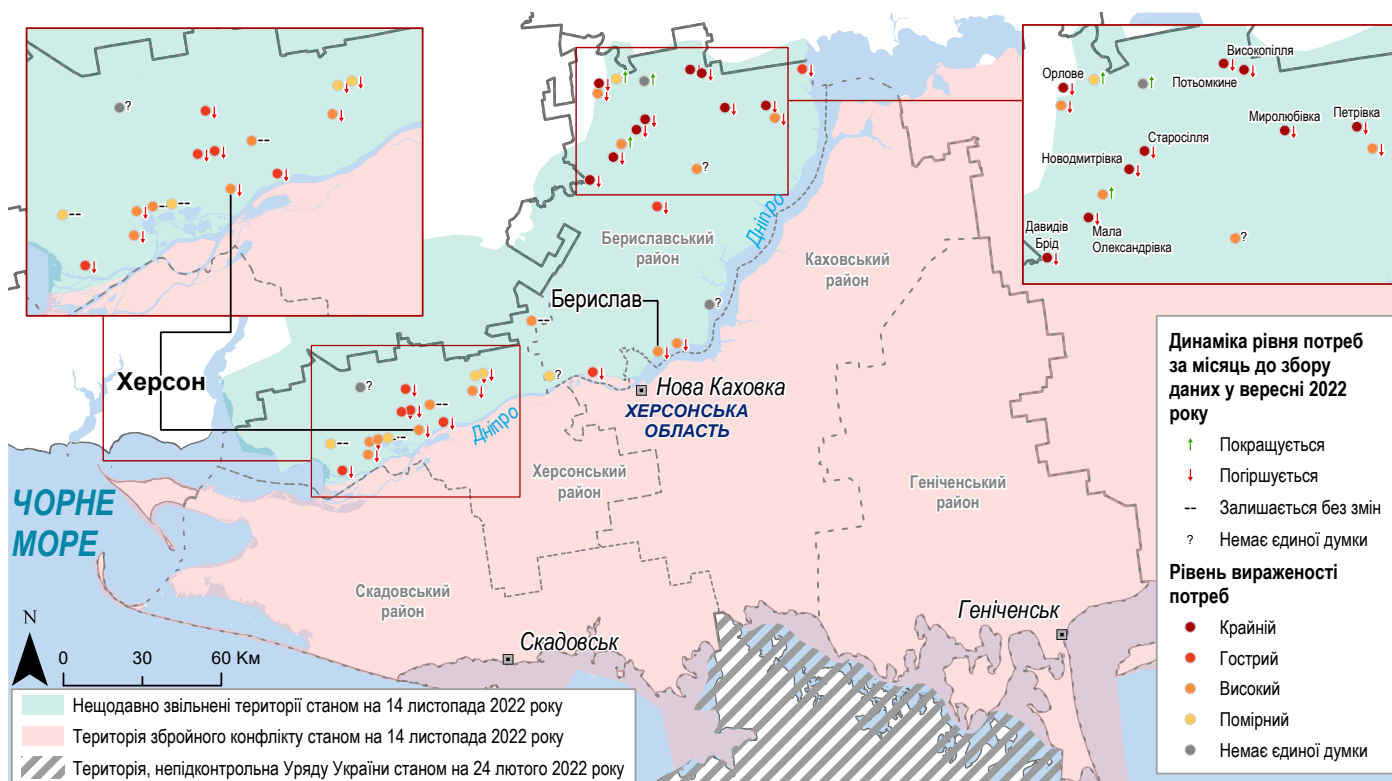
Примітки

1. Території, які постраждали внаслідок конфлікту, визначаються як області, визначені Урядом України як такі, що постраждали внаслідок конфлікту.
2. Населені пункти, які приймають ВПО, були визначені на основі повідомлень КІ про наявність переміщених осіб у їхньому населеному пункті на час збору даних.
3. Території, які були невідконтрольні Уряду України з лютого 2022 року, за даними системи онлайн-карт Live Universal Awareness Map (LiveUA).
4. Географічне охоплення не включає невідконтрольні Уряду України території до 24 лютого 2022 року, у тому числі Крим.
5. Території, на яких, за даними системи онлайн-карт LiveUA, велися наземні бойові дії на момент здійснення вибірки, включно з усіма громадами, що прилягали до лінії зіткнення на час здійснення вибірки.
6. Хоча деякі важкодоступні райони могли мати телефонний зв'язок на момент збору даних, фахівці Ініціативи REACH, керуючись принципом «Не нашкодь», не контактували з КІ, які перебували на невідконтрольних Уряду України територіях або в районах, де ведуться активні наземні бойові дії.
7. Критерієм відбору КІ була їхня нещодавня поінформованість щодо досліджуваних населених пунктів: вони мали належати до осіб, які перемістилися з важкодоступних населених пунктів за 7 днів до збору даних, або до осіб, які за 14 днів до збору даних перебували на постійному зв'язку з людьми, що продовжували проживати у відповідному населеному пункті. Відповіді КІ було агреговано на рівні населеного пункту.

Загальна вираженість потреб, пріоритетні потреби та основні проблеми

Листопад 2022

Карта 2: Загальна вираженість потреб та динаміка рівня потреб, про які повідомили КІ у населених пунктах на нещодавно звільнених територіях Херсонської області (n=39 населених пунктів)

- За оцінкою КІ, приблизно у третині досліджених населених пунктів Херсонської області (30%, n=27/92) відзначався **крайній** (відповідає умовам втрати життя або неминучого ризику втрати життя внаслідок відсутності доступу до послуг, продуктів харчування, житла або іншої життєво важливої допомоги) або **гострий** (відповідає дуже поганим умовам життя, за яких більшості людей важко задовольнити свої основні потреби, що призводить до серйозних проблем з фізичним та психічним здоров'ям) рівень загальних потреб. Населені пункти, у яких КІ повідомили про **крайній** рівень вираженості потреб, знаходяться на правому березі р. Дніпро (поблизу попередньої лінії зіткнення), зокрема Давидів Брід, Мала Олександрівка, Новодмитрівка, Старосілля, Високопілля, Потьомкине, Орлове, Миролюбівка та Петрівка.
- У більшості населених пунктів на захід від р. Дніпро (n=27/39), у тому числі у вищезгаданих 9 населених пунктах, де фіксувався **крайній** рівень вираженості потреб, КІ зазначили, що гуманітарна ситуація (та рівень загальних потреб) **погіршилася** порівняно з аналогічним періодом у попередньому місяці.

Найбільш поширені **проблеми** у населених пунктах на нещодавно звільнених територіях Херсонської області (39 загалом)

1	Перебої у роботі телекомунікаційних послуг	97% n=38	📶
2	Проблеми безпеки	97% n=38	🛡️
3	Доступ до ліків	97% n=38	🏠
4	Доступ до фінансових послуг	95% n=37	💰
5	Доступ до документів/юридичних, адміністративних послуг	90% n=35	📄

Найбільш поширені **пріоритетні потреби** у населених пунктах на нещодавно звільнених територіях Херсонської області (39 загалом)

1	Ліки	72% n=28	🏠
2	Продукти харчування	67% n=26	🍲
3	Фінансові ресурси	41% n=16	💰
4	Евакуація	33% n=13	🚶

Пріоритетні потреби

- У більшості досліджених населених пунктів на захід від р. Дніпро найбільш пріоритетною була потреба у **ліках** та **продуктах харчування**, що відповідає повідомленням про відсутність доступу до цих товарів та численні перешкоди, з якими стикається населення при задоволенні своїх основних потреб.
- Хоча потреба у **евакуації** (визначена як вкрай необхідний вид допомоги на час збору даних у вересні) може бути менш пріоритетною після нещодавнього звільнення цих населених пунктів, імовірно, що велика кількість людей все ще прагне вийти за можливості.
- Слід зазначити, що потреби у **працевлаштуванні** та **доступі до інтернету та телефонного зв'язку** частіше згадувалися як пріоритетні у населених пунктах на лівому березі р. Дніпро (невідконтрольні Уряду України території), ніж на правому березі (нещодавно звільнені території станом на листопад). Це пов'язано з тим, що на час збору даних фіксувалося загострення воєнних дій у районах на правому березі, що призводило до зниження стабільності та вищого рівня потреб населення у інших товарах або послугах першої необхідності.

Проблеми

- Поряд з п'ятьма найпоширенішими проблемами у досліджених населених пунктах на правому березі р. Дніпро, КІ у понад **80%** населених пунктів називали також **доступ до медичних послуг, освіти та відсутність спеціальних послуг для людей з інвалідністю** серед основних проблем у населеному пункті за 14 днів до збору даних.

ПОШКОДЖЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ

- Більшість населених пунктів на правому березі р. Дніпро безпосередньо постраждали внаслідок воєнних дій. У **82% (n=32/39)** населених пунктів КІ повідомили про пошкодження інфраструктури (у тому числі приватного житла) з 24 лютого 2022 року.
- За даними КІ, у **семи** з цих населених пунктів (Давидів Брід, Новодмитрівка, Потьомкине, Орлове, Нововоронцовка, Мироліувівка, Петрівка) було пошкоджено усю або майже усю інфраструктуру.
- Найчастіше вказувані види пошкодженої інфраструктури у досліджених населених пунктах на правому березі включали **ринки та продуктові магазини, дороги, школи та навчальні заклади, склади, мости, урядові будівлі та промислові об'єкти**. У **11 з 32** досліджених населених пунктів на правому березі Дніпра, у яких КІ повідомили про пошкодження, руйнувань зазнала також і **водна інфраструктура** (наприклад, труби, очисні споруди, будівлі тощо).

ЖИТЛО ТА ПІДГОТОВКА ДО ЗИМОВОГО ПЕРІОДУ

- За словами КІ, у **17 з 39** населених пунктів на правому березі р. Дніпро (наразі нещодавно звільнені території Херсонської області) більшість людей **не мала доступу до безпечного та належного житла** за 14 днів до збору даних у вересні.
- У **8 із 17** населених пунктів, у яких КІ вказали на недоступність належних житлових умов для більшості населення, відзначався **крайній** рівень перешкод, а найчастіше згадуваною перешкодою було пошкоджене житло та колективні центри.
- У всіх досліджених населених пунктах на правому березі Дніпра (наразі нещодавно звільнені території Херсонської області) основними енергоносіями, які використовує населення для опалення, були **дрова (74%, n=29/39), газ (72%, n=28/39), електроенергія (67%, n=26/39) та вугілля (49%, n=19/39)**.
- Відсутність коштів, запасів палива та високі ціни** були найчастіше згадуваними перешкодами у доступі до опалення протягом зимового періоду.

ДОСТУП ДО ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ ТА НЕПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ (НПТ)

- За даними КІ, у значній частині досліджених населених пунктів на правому березі Дніпра (**n=29/39**) більшість людей **не мала достатньої кількості продуктів харчування**.*
- У **11** з цих населених пунктів КІ повідомили, що люди стикаються з **крайнім або гострим** рівнем вираженості перешкод у доступі до продуктів харчування, тоді як у **8** населених пунктах рівень вираженості перешкод визначався як **високий**.
- Крім того, у **26 з 37** досліджених населених пунктів на правому березі Дніпра (наразі нещодавно звільнені території Херсонської області) більшість людей **не мала доступу до непродовольчих товарів (НПТ)**.* Майже у половині з цих населених пунктів (**n=12/26**) було зафіксовано **крайній або гострий** рівень вираженості перешкод у доступі до НПТ.
- КІ повідомили про аналогічні перешкоди у доступі до продуктів харчування та НПТ, зокрема про **відсутність коштів та високі ціни**. Ці дані відповідають зафіксованому високому рівню вираженості перешкод, пов'язаних з доступом до фінансових ресурсів. У майже усіх досліджених населених пунктах на правому березі (**n=37/39**) більшість людей **не мала доступу до готівкових коштів, банкоматів та банківських послуг**.*
- У населених пунктах із крайнім або гострим рівнем вираженості перешкод у доступі до продуктів харчування та НПТ ключові інформанти переважно вказували на **закриття магазинів та обмеження на пересування** як на основні перешкоди.

КОМУНАЛЬНІ ПОСЛУГИ (ВОДА, ГАЗ, ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЯ)

- На час збору даних у вересні 2022 року у багатьох населених пунктах **вже фіксувалися серйозні перебої у постачанні основних комунальних послуг, таких як вода, газ та електроенергія**. Ймовірно, що ситуація надалі погіршуватиметься після нових руйнувань ключової інфраструктури, завданих напередодні або під час виведення російських військ.
- Станом на вересень 2022 року (період збору даних) у більшості населених пунктів на правому березі Дніпра повідомлялося принаймні про деякі порушення в роботі комунальних служб, які спостерігалися **«увесь час», «кілька годин на день» або «раз на кілька днів»**.
 У **28 з 39** населених пунктів було зафіксовано перебої з **водопостачанням**, у **6** з яких перебої тривали **«увесь час»**. До таких населених пунктів належали **Давидів Брід, Старосілля, Високопілля, Потьомкине, Петрівка та Хрещенівка**.
 За словами КІ, у **32 із 39** населених пунктів спостерігалися перебої у постачанні **електроенергії**, у **12** з яких перебої тривали **«увесь час»**.**
 Перебої з **газопостачанням** згадувалися у **22 із 39** населених пунктів, у **18** з яких перебої спостерігалися **«увесь час»**.**
- У понад половині досліджених населених пунктів на правому березі р. Дніпро (наразі нещодавно звільнені території Херсонської області) КІ повідомили, що люди **мали обмежений доступ до води**, яка використовується для приготування, вживання, дотримання особистої гігієни, прибирання, прання та змиву туалетів.* Крім того, у **Давидовому Броді та Мироліувівці** більшість людей у населеному пункті не мала доступу до вбиралень.*

ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІ ПОСЛУГИ

- У **79% (n=31/39)** досліджених населених пунктів на правому березі (наразі нещодавно звільнені території Херсонської області) **перебої у роботі мобільного зв'язку фіксувалися «увесь час»**.* Перебої зі зв'язком були поширеними у всіх досліджених населених пунктах Херсонської області, у тому числі у населених пунктах на лівому березі Дніпра (непідконтрольні Уряду України території).
- За словами КІ, у **16 з 39** досліджених населених пунктів на правому березі Дніпра **перебої у роботі інтернету** спостерігалися **«увесь час»**.*

ДОСТУП ДО МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

- У переважній частині досліджених населених пунктів на правому березі р. Дніпро (**n=30/39**) КІ повідомили, що більшість людей **не мала доступу до медичних послуг/закладів**.* Приблизно у половині з цих населених пунктів люди стикалися з крайнім або гострим рівнем вираженості перешкод у доступі до медичного обслуговування.
- У населених пунктах, де, за словами КІ, більшість людей не мала доступу до медичних послуг, а рівень вираженості перешкод був крайнім або гострим, недоступним для населення був майже **увесь спектр медичних послуг/закладів: від аптек, клінік первинної та вторинної медичної допомоги до спеціалізованих клінік**.
- У цих населених пунктах найчастіше згадуваними перешкодами у доступі до медичного обслуговування були **недоступність необхідних послуг, брак медичних працівників та недоступність необхідних ліків у аптеках**. Крім того, до поширених перешкод у доступі до медичних послуг КІ відносили також **обмеження на пересування**.

* Період часу, про який питалося в інтерв'ю – за 14 днів до збору даних у вересні 2022 року.
 ** До населених пунктів, у яких перебої у постачанні електроенергії фіксувалися «увесь час», належали: Новоберислав, Давидів Брід, Новодмитрівка, Старосілля, Високопілля, Потьомкине, Новобратське, Орлове, Нововоронцовка, Мироліувівка, Петрівка та Хрещенівка. Крім того, про постійні перебої з газопостачанням повідомлялося у тих самих населених пунктах (за винятком Орлового), а також у Борозенському, Великому Олександрівці, Малій Олександрівці, Нововасилівці, Тягинці, Томині Балці та Зеленівці.

🛡️ ЗАХИСТ

- Житло, земля та майно, психічне здоров'я та психосоціальна підтримка, а також пошуково-рятувальні роботи є ключовими проблемними сферами відповідно до даних про основні проблеми захисту, які називали КІ у всіх досліджених населених пунктах Херсонської області, у тому числі у населених пунктах на правому березі Дніпра (наразі вже звільнені території, які були невідконтрольними Уряду України на час збору даних у вересні). Зокрема у населених пунктах на правому березі р. Дніпро повідомлялося про наступні проблеми безпеки:
 - загроза ракетних ударів (85%, n=33/39);
 - нараження на небезпеку збройного насильства/обстрілів (85%, n=33/39);
 - мародерство (85%, n=33/39);
 - використання житла та/або землі для воєнних цілей (74%, n=29/39);
 - обмеження на пересування населення (72%, n=28/39);
 - викрадення або примусове вивезення (64%, n=25/39);
 - майно, незаконно зайняте іншими особами (64%, n=25/39);
 - пошкоджене або зруйноване майно (64%, n=25/39).
- Крім того, за словами КІ, у 62% (n=24/39) досліджених населених пунктів було зафіксовано наявність наземних мін/ боєприпасів, що не розірвалися. Це може додатково ускладнювати гуманітарний доступ до цих нещодавно звільнених територій.
- Слід зазначити, що у понад половині населених пунктів на правому березі (56%, n=22/39) КІ повідомили також про проблеми безпеки, пов'язані з ризиком отримання травми або психосоціального розладу.
- У 30 із 39 населених пунктів на правому березі р. Дніпро КІ вказали на наявність груп людей, які стикалися з проблемами безпеки за 14 днів до збору даних. До груп населення, які наражалися на більшу небезпеку порівняно з іншими, належали:
 - чоловіки призовного віку (19 із 30 населених пунктів, у яких КІ повідомили про наявність груп населення, які стикаються з проблемами безпеки);
 - літні люди (n=19/30);
 - люди з інвалідністю (n=16/30).

⚠️ Вразливі категорії населення

Крім груп населення, які стикалися з проблемами безпеки, КІ також виділили певні групи людей у населеному пункті, які були меншою мірою здатні задовольняти свої повсякденні потреби. До таких груп належали:

- літні люди (за словами КІ, у 36 із 39 населених пунктів на правому березі р. Дніпро);
- люди з інвалідністю (n=31/39);
- люди з хронічними захворюваннями (n=21/39);
- люди з проблемами психічного здоров'я (n=13/39);
- вагітні та жінки, які годують грудьми (n=10/39).

📄 ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ

КІ найчастіше згадували наступні види інформації про гуманітарну допомогу, в яких є потреба на віднедавна доступних територіях (n=39 населених пунктів):

Як отримати грошову/фінансову допомогу	82% (n=32)
Як отримати медичну допомогу	69% (n=27)
Як отримати продукти харчування	64% (n=25)
Як зареєструватися для отримання допомоги від держави або гуманітарних організацій	59% (n=23)
Інформація про переміщення або евакуацію	59% (n=23)

Крім того, КІ повідомили також про потребу в інформації про те, як отримати доступ до державних соціальних пільг та допомоги, ситуацію в інших регіонах України у зв'язку з воєнними діями, в інформації про те, як знайти зниклих безвісти людей та як відновити особисті документи.

ГУМАНІТАРНІ ПОТРЕБИ ТА ДОСТУП ДО ПОСЛУГ У ХЕРСОНІ

🏠 МІСТО ХЕРСОН

З метою дослідження ситуації у Херсоні у рамках збору даних було проведено 25 інтерв'ю з КІ (як зазначалося на с. 1 цієї інформаційної записки, це особи, які нещодавно виїхали з міста або перебували на постійному зв'язку з друзями/родичами, що залишилися у місті).

Загальні гуманітарні потреби та пошкодження інфраструктури

- За словами КІ, загальний рівень потреб у Херсоні був високим, що відповідає варіанту відповіді в опитувальнику «люди все ще здатні задовольнити свої основні потреби, але умови життя у населеному пункті дуже погані». Як і у більшості досліджених населених пунктів Херсонської області, рівень потреб у місті погіршився порівняно з попереднім місяцем.
- Хоча загальний масштаб пошкоджень об'єктів інфраструктури з 24 лютого 2022 року не перевищував 25%, КІ повідомили, що було пошкоджено наступні види інфраструктури: школи та навчальні заклади, ринки та продуктові магазини, урядові будівлі, промислові об'єкти та мости.
- КІ зазначили також, що більшість людей у місті не мала достатньо продуктів харчування, НПТ або не мала доступу до готівкових коштів, банкоматів або банківських послуг за 14 днів до збору даних.
- Відповідно, серед основних пріоритетних потреб у місті КІ називали продукти харчування, ліки, працевлаштування та фінансові ресурси.

Доступ до комунальних послуг та підготовка до зимового періоду

- Обмежений доступ до фінансових ресурсів ще більше ускладнив доступ до основних послуг, таких як опалення у зимовий період. Про це повідомили КІ, визначивши основними перешкодами відсутність грошей та високі ціни, а також загальні перебої з теплопостачанням. Енергоносіями, які використовує більшість людей для опалення взимку,

були дрова, газ, електроенергія та централізоване опалення.

- На час збору даних у вересні перебої з водо- та енергопостачанням спостерігалися «раз на кілька днів».
- За словами КІ, люди мали обмежений доступ до води, яка використовується для майже усього спектру послуг/цілей, у тому числі для питних цілей, приготування, дотримання особистої гігієни, прибирання, прання та змиву туалетів.
- Перебої у роботі телефонного зв'язку та інтернету фіксувалися відповідно «увесь час» та «часто (8-12 годин на день)».

Захист та підзвітність перед постраждалим населенням

- За словами КІ, населення міста стикалося з проблемами безпеки, які були пов'язані з воєнними діями (такими як нараження на небезпеку збройного насильства/обстрілів, загроза ракетних ударів, наявність наземних мін/ боєприпасів, що не розірвалися), психічним здоров'ям та психосоціальною підтримкою (такими як травма або психосоціальний розлад), житлом, землею та майном (такими як пошкоджене або зруйноване майно, мародерство, незаконне захоплення майна іншими особами, використання житла та/або землі для воєнних цілей), пошуково-рятувальними роботами (наприклад, викрадення або примусове вивезення), а також обмеженням на переміщення населення.
- На час збору даних КІ повідомили, що літні люди та чоловіки призовного віку належать до груп населення, які стикаються з ширшим колом безпекових проблем порівняно з іншими. Крім того, КІ зазначили, що літні люди, люди з інвалідністю та хронічними захворюваннями були меншою мірою здатні задовольняти свої повсякденні потреби.
- Інформаційні потреби, згадувані КІ з Херсону, були подібними до інформаційних потреб, повідомлених у всіх інших досліджених населених пунктах на правому березі р. Дніпро (див. розділ «Інформаційні потреби»).